

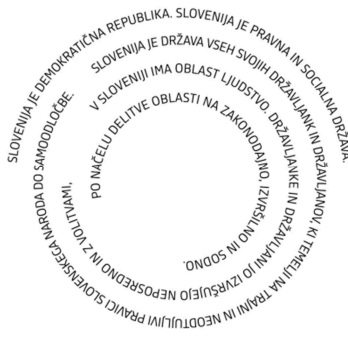
REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

Raziskovalno-dokumentacijski sektor

Etični kodeks – kršitve

Primerjalni pregled (PP)

Avtorica: dr. Katarina Žagar

Št. naročila: 16/2020

Datum in kraj: Ljubljana, 5. 5. 2020

Kontakt:

Raziskovalno-dokumentacijski sektor:

mag. Tatjana Krašovec, vodja, tatjana.krasovec@dz-rs.si

Raziskovalni oddelek:

mag. Igor Zobavnik, vodja, igor.zobavnik@dz-rs.si

Gradivo ne predstavlja uradnega mnenja Državnega zbora!

I UVOD

V Državnem zboru že dalj časa (občasno) poteka razprava o sprejetju etičnega kodeksa za poslance. Pripravljenih je bilo več (različnih) osnutkov etičnega kodeksa. Nekateri so bili tudi obravnavani, a noben predlog ni bil sprejet.

Medtem ko samo vprašanje o sprejetju kodeksa med poslanci ne predstavlja velikih nasprotovanj, pa se več dilem/vprašanj pojavi pri njegovi vsebini. Kodeksi so namreč lahko v obliki priporočilne listine, ali pa so zastavljeni nekoliko strožje in vsebujejo tudi sankcije za kršitelje.

V nekaterih parlamentih (zlasti v tistih, kjer nimajo posebnih etičnih kodeksov) veljajo "etična pravila," ki so v zvezi z vzdrževanjem reda na sejah običajno zapisana v poslovnikih parlamentov. V Poslovniku Državnega zbora gre za člene od 75. do 80. Predsedujoči lahko kršitelju izreče naslednje sankcije:

- opomin,
- odvzem besede,
- odstranitev s seje ali z dela seje (76. člen poslovnika).

V nadaljevanju predstavljamo aktualne odgovore parlamentov¹ v povezavi z etičnim kodeksom. Države so poleg vprašanja o obstoju kodeksa odgovarjale še na naslednja vprašanja:

- ali obstajajo pojasnila, vodič, smernice, priporočila ali kaj podobnega v povezavi s kodeksom? Če da, kakšen je status/narava tega dokumenta?
- Katere so najpogostejše kršitve kodeksa?
- Katere so najpogostejše sankcije in kazni, ki so jih poslancem izrekli zaradi kršitev kodeksa?

Dodano vrednost predstavljajo nekateri statistični podatki o vrsti oziroma številu kršitev v posameznih parlamentih (osredotočili smo se predvsem na poslanske zbornice).² Kot rečeno, smo podatke povzeli predvsem iz odgovorov parlamentov.³ Za boljšo informativnost smo navedli tudi dostope do večine kodeksov/poslovnikov in drugih relevantnih virov povezanih z obravnavano tematiko.⁴

II PRAKSA PARLAMENTOV S Poudarkom NA KRŠITVAH IN SANKCIJAH

Odgovori nekaterih držav so kratki in jedrnat, zlasti tistih, kjer posebnega etičnega kodeksa nimajo (Avstrija, Hrvaška). Tudi v nizozemski poslanski zbornici (*Tweede Kamer*) nimajo posebnega etičnega kodeksa, a od 1. januarja 2020 v parlamentu deluje nepristranski svetovalec za integriteto.

Nekateri odgovori držav pa so izčrpnjši, kljub temu da nimajo posebnega etičnega kodeksa, saj so etični standardi lahko zajeti v ustavi, zakonodaji, poslovniku. Več v nadaljevanju.

¹ Odgovori na vprašalnik ECPRD št. 4355 (Evropski center za parlamentarne raziskave in dokumentacijo - *European Centre for Parliamentary Research and Documentation*).

² Državni svet Republike Slovenije je sprejel Etični kodeks državnih svetnikov leta 2015, leta 2019 pa ga tudi dopolnil. Dostopno na: <http://www.ds-rs.si/?q=o-drzavnem-svetu/zakonodaja>.

³ Na temo etike je bilo pripravlenih že več raziskovalnih nalog, na primer: Žagar K. In Krašovec T. (2012): *Etika v parlamentih, držav članic EU*, raziskovalna naloga št. 5/12: https://fotogalerija.dz-rs.si/datoteke/Publikacije/Zborniki_RN/2012/Etika_v_parlamentih_drzav_clanic_EU.pdf, Žagar K. (2019): *Posebni organi za etična vprašanja*, raziskovalna naloga št. 37/19: https://fotogalerija.dz-rs.si/datoteke/Publikacije/Zborniki_RN/2019/Posebni_organ_za_eticka_vprasanja.pdf, Žagar K. (2018): *Odstranitev poslanca s seje*, raziskovalna naloga št. 23/18: https://fotogalerija.dz-rs.si/datoteke/Publikacije/Zborniki_RN/2018/Odstranitev_poslanca_s_seje.pdf in druge.

⁴ Za potrebe naloge smo mestoma uporabili dostopo (spletno) prevajalno orodje.

2.1 Belgija

V belgijski poslanski zbornici (*House of Representatives*) imajo etični kodeks za poslance.⁵

Posebnih smernic h kodeksu nimajo. Je pa leta 2017 takratna parlamentarna delovna skupina (*working group on "Po-litical renewal"*) priporočila, da se kodeks dopolni s pojasnjevalnim besedilom, namenjenim preprečevanju navzkrižja interesov.

Zvezna komisija za deontologijo (*Federal Commission on Deontology*, v nadaljevanju komisija), ki svetuje (poslancem) glede uresničevanja kodeksa, meni, da je navzkrižje interesov osrednje vprašanje. Zato komisija razmišlja, da bi na lastno pobudo izdala splošno priporočilo na to temo.

Poslovnik poslanske zbornice (*Rules of Procedure of the House of Representatives*)⁶ v 163. členu poslance obvezuje k spoštovanju kodeksa. Poslovnik sankcij za kršitelje kodeksa sicer ne vsebuje. Kodeks "se sklicuje" na možnost kaznovanja po zakonih, ko gre na primer za korupcijo, kršenje pravil v povezavi s financiranjem volitev ipd.

2.2 Bolgarija

Bolgarski parlament (*The National Assembly*) nima samostojnega etičnega kodeksa. Etični standardi ravnanja poslanca so vključeni v poseben del poslovnika⁷ z naslovom: "Etični standardi ravnanja." Poglavje je v celoti posvečeno parlamentarni etiki in vsebuje 13 členov (142 -154 člani poslovnika).

Pravila določajo osnovne etične standarde, ki jih morajo poslanci upoštevati pri izvajanju svojih pooblastil. Ne nanašajo se le na delo v stavbi parlamenta, pač pa vključujejo tudi zahteve po objektivnosti, aktivnem delu v volilnih enotah, obveščanju javnosti in ne nazadnje se nanašajo tudi na ravnanje v javnem in zasebnem življenju, ki mora biti takšno, da ne škoduje ugledu institucije in krepi zaupanje javnosti vanjo.

Etična pravila ravnanja so moralno zavezujoča za poslance. Glavni cilj je povečati politično kulturo s poudarkom na korektnosti, preglednosti in poštenosti zakonodajalcev. Poslanci pri izvrševanju svojih pooblastil ne zasledujejo zasebnega interesa - varujejo javni interes in spoštujejo pravno državo. Upoštevati morajo načela odprtosti, odgovornosti in preglednosti. Ne posegajo v načelo delitve oblasti in neodvisnost delovanja javnih organov.

Namen etičnih standardov je:

- omejevanje vpliva na parlamentarno dejavnost poslanca s strani posameznikov ali pravnih oseb s prepovedjo uveljavljanja zasebnih interesov, preprečevanje finančne ali druge odvisnosti ipd.;
- prepoved prejemanja materialnih in drugih ugodnosti, posebnih privilegijev ali koristi, sprejemanja daril (razen protokolarnih daril v višini do ene desetine osnovne mesečne plače za določen mesec)⁸;
- obveznost prijave obstoječega zasebnega interesa v zadevi, ki se obravnava (ob predložitvi zakonskih predlogov, razpravi ali glasovanju na plenarnem zasedanju ali zasedanjih odborov),
- obveznost prijave premoženja in interesov po Zakonu o preprečevanju korupcije (*Anti-Corruption Act*) in

⁵ Déontologie: Code de déontologie des membres de la Chambre des représentants: https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/reglement/Déontologie%20-%20x%20code%20des%20membres%20NTC.pdf.

⁶ The Rules of Procedure of the Belgian House of Representatives: https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/reglement/reglement_UK.pdf.

⁷ Rules for the Organization and Procedure of the National Assembly (ROPNA): <https://www.parliament.bg/en/rulesoftheorganisations>.

⁸ Darila nad to vrednostjo se izročijo parlamentu in objavijo v javnem registru parlamenta (149. člen ROPNA).

- zaseg nezakonito pridobljenega premoženja.

Uporabo kodeksa ravnanja nadzira stalni Odbor za boj proti korupciji, navzkrižju interesov in parlamentarno etiko (*Anti-Corruption, Conflict of Interests and Parliamentary Ethics Committee*, v nadaljevanju odbor). Odbor je sestavljen na paritetni osnovi - po dva člana iz vsake poslanske skupine.

Odbor v skladu s poslovníkom sprejme Pravila za uporabo etičnih standardov za ravnanje poslancev, ki omogočajo, da lahko kateri koli poslanec, organizacija in državlján vloži pritožbo zaradi kršitve etičnih standardov ravnanja poslancev. Pritožbe in opozorila se lahko predložijo zaradi zlorabe oblasti in korupcije, navzkrižja interesov, uporabe svojega položaja za zasebni interes, pridobitve posebnih privilegijev in ugodnosti in drugih dejanj, ki kršijo etične standarde ravnanja, določene v poslovníku. Odbor obravnava le originalne pisne pritožbe, ki vsebujejo ustrezne podatke (ime vlagatelja, naslov, telefonsko številko, utemeljeno obrazložitev kršitve etičnega kodeksa, priloge - pisni ali drugi dokazi, če obstajajo). Anonimnih vlog ne obravnavajo.

Če odbor ugotovi kršitev kodeksa, lahko izreče eno izmed naslednjih sankcij/ukrepov:

- opomin (a *note*),
- ukor,
- suspenz z ene do treh sej odbora.

Pri določitvi ukrepa odbor upošteva težo kršitve in njeno morebitno ponavljanje. V primeru suspenza poslanec ne prejme plačila za seje, na katerih ni smel sodelovati.

2.3 Danska

Danski parlament (*Folketing*) nima posebnega kodeksa za poslance. Pravila o ravnanju poslancev so vključena v poslovník⁹ *Folketinga*. Poslovník na primer določa, da predsednik skrbi za to, da delo parlamenta poteka po planu in odgovorno (4. člen).

Poslanci in ministri razpravljajo izza govornice ali, če predsednik tako odloči, s svojih sedežev v dvorani. Med razpravo se nobene osebe ne sme neposredno ogovarjati. Poslance se naslavlja z "gospod" ali "gospa" in imenom/priimkom (*name*), brez nazivov (*titles*), ministre pa z uradnimi ministrskimi nazivi (26. člen)

Najpogostejše kršitve so nespodoben način izražanja in govora.

Predsednik najpogosteje izreče opomin (*call to order*). V skladu z 29. členom poslovníka lahko predsednik poslanca pozove k spoštovanju poslovníka, če meni, da izjave poslanca niso primerne. Če poslanec predsednika ne upošteva, lahko ta od poslanca zahteva, da prekine svoj govor. Predsednik lahko tudi zavrne ponovno razpravo poslanca na istem zasedanju. Poleg tega lahko Odbor za poslovník (*Standing Orders Committee*) odloči, da bo z zasedanja parlamenta izključil poslanca, ki je bil opozorjen, za obdobje do 14 sejnih dni. V času izključitve poslanec ne sme sodelovati niti na sejah odborov.

Ta možnost - izključitev poslanca, ni bila nikoli uporabljena.

---

⁹ The Standing Orders of the Danish Parliament (*Folketing*):
https://www.ft.dk/~media/sites/ft/pdf/publikationer/engelske-publikationer-pdf/forretningsorden_engelsk_2018_samlet_web.ashx.

2. 4 Estonija

V estonskem parlamentu (*Riigikogu*) nimajo kodeksa ravnanja oziroma etičnega kodeksa za poslance. Je pa poseben organ parlamenta (*Council of Elders*)¹⁰ decembra 2014 potrdil Dobro prakso članov *Riigikoguja*¹¹ (*Good Practice of Members of the Riigikogu*).

V nadaljevanju prikazujemo prakso vzdrževanja reda na seji po Zakonu o poslovniku in internih pravilih (*Riigikogu Rules of Procedure and Internal Rules Act*, v nadaljevanju poslovník).¹²

V skladu s 66. členom poslovnika predsedujoči (predsednik ali podpredsednik parlamenta) skrbi za red v sejni dvorani. V skladu z 72. členom lahko (pri obravnavi točk dnevnega reda seje) sprejme naslednje ukrepe za zagotovitev discipline:

- če poročilo, komentar ali vprašanje govornika preseže predvideni čas, predsednik zahteva, da razpravo zaključi. Če razprava govornika odstopa od točke dnevnega reda, predsednik zahteva vrnitev k tej točki. Če govornik zahtevo predsedujočega prezre, mu izklopi mikrofón.
- Če oseba, ki je pripravila poročilo, razpravlja/razlaga ali postavi vprašanje in pri tem uporabi neprimerne izraze, ga predsedujoči na to opomni. Če govornik predsedujočega ne upošteva, mu predsedujoči izklopi mikrofón.

Drugih (disciplinskih) ukrepov ni predvidenih. Bili so primeri, ko je predsedujoči poslance ustno opomnil.

2.5 Finska

V finskem parlamentu (*Eduskunta*) nimajo etičnega kodeksa. Vendar pa na to temo obstajajo drugi predpisi.

Po ustavi¹³ (31. člen) se mora poslanec obnašati dostojanstveno in spodobno, ne sme biti žaljiv do druge osebe. Če poslanec to krši, mu lahko predsednik takšno vedenje prepove ali pa mu odvzame besedo (mu prepove nadaljnjo razpravo). Parlament lahko poslanca, ki je večkrat kršil red, opomni oziroma ga začasno suspendira z zasedanj parlamenta za največ dva tedna.

Predsednik govornika na to pravilo pogosto opomni. Po razpoložljivih podatkih (ECPRD 4355) strožje sankcije niso bile nikoli uporabljene.

V skladu s poslovníkom parlamenta (76.a člen) morajo poslanci v dveh mesecih po potrditvi mandata (*when his credentials have been examined*)¹⁴ parlamentu predložiti poročilo o kakršnih koli drugih funkcijah/dejavnostih (*outside duties*), o poslovnih dejavnostih (*commercial activities*) in interesih, ki jih imajo kot lastniki v podjetjih, in o drugem premoženju (*significant assets*).

Pomembne spremembe zasebnih interesov med opravljanjem mandata se mora prijaviti v dveh mesecih od datuma, ko je do spremembe prišlo.¹⁵

¹⁰ Ta organ ni opredeljen v poslovníku parlamenta ali internih aktih. Sestavljajo ga: predsednik in podpredsedniki *Riigikogu* (po poslovníku *Boards*) in vodje poslanskih skupin (ECPRD 4355).

¹¹ Good Practice of Members of the Riigikogu: https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/02/good_practiceMP.pdf. Glede na vsebino dokumenta bi ga sicer lahko uvrstili med etične dokumente/kodekse ravnanja (op. p.).

¹² Riigikogu Rules of Procedure and Internal Rules Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521032019014/consolide>.

¹³ The Constitution of Finland: <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>.

¹⁴ Po poslovníku (2. člen) pred prvim plenarnim zasedanjem mandata (*credentials*) preveri/preuči vladni kancler za pravosodje (*Chancellor of Justice of the Government*).

¹⁵ Širše: Parliament's Rules of Procedure:

https://www.eduskunta.fi/EN/naineduskuntatoimii/Documents/RulesofProcedure_20150416.pdf.

2.6 Francija

V poslanski zbornici - Nacionalni skupščini (*l'Assemblée nationale*) imajo etični kodeks¹⁶ za poslance.

Posebni pooblaščenec za etiko, ki ga imenuje predsedstvo (*Bureau*),¹⁷ na predlog predsednika skupščine predsedstvu predloži letno poročilo¹⁸ o uporabi etičnega kodeksa in daje predloge za njegovo izboljšanje.

Kršitve etičnega kodeksa so večinoma povezane s kršitvami 1. člena kodeksa, ki se nanaša na navzkrižje interesov (poslanci morajo delovati izključno v interesu države in državljanov, ki jih zastopajo in izključiti kakršenkoli zasebni interes ali pridobitev finančne ali materialne koristi zase ali za svoje).

Na primer, od petih kršitev etičnega kodeksa v letu 2018 so bile štiri kršitve določb 1. člena, peta pa se nanaša na kršitev 5. člena kodeksa, ki določa, da poslanci zagotavljajo, da se sredstva, ki so jim na voljo, uporabijo v skladu s predvidenim namenom. Poslanec je nadomestilo za potrebe opravljanja mandata začasno uporabil za pokritje primanjkljaja na osebnem računu.

Od omenjenih petih primerov so bili izrečeni trije opomini, druga dva pa nista bila sankcionirana.

Poslovník¹⁹ skupščine v 71. členu navaja naslednje disciplinske kazni, ki veljajo za poslance:

- opomin (*Le rappel à l'ordre*);
- opomin z vnosom v zapisnik;
- graja (*censure*);
- graja z začasno izključitvijo.

2.7 Grčija

Kodeks poslancev (*The Code of Conduct for Members of the Hellenic Parliament*) je bil sprejet na plenarnem zasedanju 12. aprila 2016.²⁰ Namen je bil določiti pravila, ki bodo poleg določb ustave, zakonov in poslovnika urejala vedenje poslancev v grškem parlamentu med opravljanjem njihovih nalog/funkcije in tudi izven. Kodeks se torej uporablja skupaj z ustavo in poslovníkom parlamenta.

Naslov dokumenta, ki povzema smernice in priporočila poslancev, ki se nanašajo na kodeks, je Pojasnila glede kodeksa ravnanja poslancev grškega parlamenta (*Clarifications regarding the Code of Conduct for Members of the Hellenic Parliament*). V preambuli je zapisano, da je cilj teh pojasnil zagotavljati poslancem informacije o etičnem kodeksu in jim pomagati pri izvajanju kodeksa ter razlagi njegovih določb. Dokument tudi določa, da lahko poslanci zahtevajo posvetovanje s Posebnim stalnim odborom za parlamentarno etiko (*Special Permanent Committee on Parliamentary Ethics, v nadaljevanju odbor*) za razlago in uporabo kodeksa. Status tega dokumenta oziroma smernic je posvetovalne narave.

¹⁶ Code de déontologie des députés: <http://www2.assemblee-nationale.fr/decouvrir-l-assemblee/textes-de-reference/code-de-deontologie-des-deputes>.

¹⁷ Predsedstvo sestavljajo: predsednik, 6 podpredsednikov, 3 kvestorji, 12 sekretarjev (8. člen poslovnika).

¹⁸ Un nouvel élan pour la déontologie parlementaire: http://www2.assemblee-nationale.fr/static/15/deontologie/rapport_activite_300119.pdf.

¹⁹ Rules of procedure: http://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly#node_9440.

²⁰ Kodeks in pojasnila h kodeksu so na parlamentarni spletni strani na voljo v grškem jeziku: https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/kodikas-deonto_1.pdf in <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/diefkriniseis.pdf>.

Čeprav kodeks velja le štiri leta, so ga uporabili v vsaj deset primerih. Večina kršitev je povezana s kršitvijo 2. člena splošnih načel (ravnanjem poslancev) v povezavi z izražanjem sovraštva do oseb zaradi njihovega rasnega ali etničnega porekla, verskega ali političnega prepričanja, spola, starosti, invalidnost in spolne usmerjenosti.

Od teh deset primerov jih je bilo, na priporočilo odbora, pet predloženih plenumu za odločitev o uvedbi disciplinskih ukrepov.²¹ V preostalih primerih je odbor poslancem dal priporočila, ti so jih upoštevali, zato je odbor odločil, da disciplinski ukrepi ne bodo uvedeni.

2.8 Latvija

Etični kodeks (*Code of Ethics for Members of the Saeima of the Republic of Latvia*) je sestavni del poslovnika parlamenta – *Saeime (Rules of Procedure of the Saeima)*.²²

Posebnega vodiča, pojasnil ali smernic k etičnemu kodeksu nimajo.

Najpogostejše kršitve etičnega kodeksa v času od 5. 6. 2007 do 13. 3. 2020 so bile naslednje:

- 17-krat je bil kršen 7. člen, ki določa, da se poslanec v parlamentu izogiba besedam, kretnjam in drugim dejanjem, ki so lahko žaljive, in da ne uporablja napadalnih ali drugih neprimernih izjav, ki bi lahko omalovaževale parlament. Poslanec naj svoje odločitve utemeljuje na dejstvih, jih korektno in logično argumentira.
- 7-krat je bil kršen 5. člen, ki določa, da poslanec spoštuje in vedno ravna v skladu z ustavo, poslovníkom *Saeime* in drugimi predpisi.
- 5-krat je bil kršen 6. člen, ki določa, da je poslanec moralno odgovoren družbi za svoja dejanja (pri razpravi, glasovanju).

V navedenem obdobju so bile kršiteljem kodeksa najpogosteje izrečene naslednje kazni:

- 15-krat: ustno opozorilo poslancu, ki se zabeleži v zapisniku seje Odbora za mandat in etiko (*Mandate, Ethics and Submissions Committee*);
- 10-krat: pisno opozorilo poslancu, o katerem se obvesti na seji parlamenta, sklep Odbora za mandat in etiko pa se objavi v uradni publikaciji *Latvijas Vēstnesis*;²³
- 3-krat: pisno opozorilo poslancu.

2.9 Litva

Kodeks ravnanja državnih politikov/funkcionarjev (*Code of Conduct for State Politicians*)²⁴ določa glavna etična načela, ki se jih morajo držati tudi litovski poslanci.

Po navedbah parlamentarne Komisije za etiko in postopke (*Seimas' Commission for Ethics and Procedures*, v nadaljevanju komisija) so bile v času od 1. 10. 2006 do 1. 4. 2020 najpogostejše naslednje kršitve kodeksa:

- 4. člen (prvi odstavek): spoštovanje posameznika in države – poslanec spoštuje temeljne človekove pravice in svoboščine, deluje v skladu z ustavo in zakoni ter povečuje zaupanje v državo in njene institucije.

²¹ V skladu z 8. členom kodeksa o tem odloča plenum (ECPRD 4355).

²² Rules of Procedure of the Saeima: <https://www.saeima.lv/en/legislative-process/rules-of-procedure>. Kodeks (Code of Ethics for Members of the Saeima of the Republic of Latvia) je na koncu poslovnika.

²³ Gl. <https://www.lv.lv/> (podobna publikacija kot Uradni list RS, op. p.).

²⁴ Posodobljena različica dokumenta je na voljo le v litovščini: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.283041/asr>, v angleškem jeziku pa (neposodobljena, op. p.): <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.287040?jfwid=-1cf20o8e8z>. Od sprejetja kodeksa je bilo spremenjenih več členov (2/3, 3/2, 5/3, 7/2, 7/12, 9/3). Prvi in drugi odstavek 9. člena sta bila črtana, 10. člen je bil sprejet naknadno. Nekatere od teh sprememb so zanemarljive, nekatere se nanašajo na druge funkcionarje (kodeks velja tudi za druge funkcionarje) (ECPRD 4355).

- 4. člen (drugi odstavek): pravičnost - poslanec enakovredno "služi" vsem ljudem, ne glede na njihovo narodnost, raso, spol, jezik, poreklo, socialni status, izobrazbo, versko prepričanje, politično stališče, starost in kakršne koli druge razlike.
- 4. člen (tretji odstavek): poštenost – poslanec svoje naloge opravlja pošteno, upošteva najvišje standarde ravnanja in se izogiba situacijam, ki bi lahko vplivale na sprejemanje odločitev in v družbi povzročile dvom.
- 4. člen 4 (peti odstavek): dostojnost – poslanec ravna primerno svoji funkciji; izogiba se situacijam, ravnanju, ki bi lahko škodovalo njegovemu ugledu in položaju oziroma instituciji, v kateri funkcijo opravlja. Izogiba se nepoštenim načinom iskanja prednosti. Uradne podatke uporablja le za opravljanje svojih nalog in od tega ne sme imeti osebnih koristi.
- 4. člen (šesti odstavek): zglednost/vzornost – poslanec v javnosti deluje dostojno in se drži splošno sprejetih norm morale in etike.

Komisija ugotavlja, da je bila v sedanjem mandatu (2016–2020) večina preiskav sprožena zaradi neprimernih izjav do drugih poslancev (tudi v družbenih medijih).

Kodeks ravnanja državnih funkcionarjev ne predvideva nobenih sankcij. Kot poudarjajo člani komisije, je najpomembnejša sankcija javnost; ugotovitve komisije so namreč vedno objavljene. Vendar pa včasih komisija poslance pozove, da se opravičijo ali zanikajo netočne/napačne informacije.

2.10 Luksemburg

Kodeks ravnanja (*Code de Condiite des députés luxembourgeois en matière d'intérêts financiers et de conflits d'intérêts*)²⁵ je sestavni del poslovnika poslanske zbornice (*Rules of Procedure of the Chambre des Députés*).

V povezavi s kodeksom obstaja več izvedbenih ukrepov in ta dokument ima status sklepa/odločitve predsedstva (*Décision du Bureau*).²⁶

Odkar je kodeks začel veljati (na začetku rednega zasedanja 2014–2015), kršitev ni bilo.

2.11 Madžarska

Etična pravila so vključena v poslovnik parlamenta²⁷ in v Zakon o parlamentu (XXXVI iz leta 2012).²⁸ V delu, ki se nanaša na disciplinske postopke, je bilo kar nekaj sprememb – ti so postali strožji.

Posebnega vodiča/smernic, ki bi ta pravila podrobneje pojasnjeval, nimajo. Če poslanec "prestopi mejo" - krši pravila, je za presojo o tem odgovoren predsednik; naloži lahko različne sankcije za vzdrževanje reda ali pa odloči, da prekršek ni presegel dovoljenih vedenjskih norm.

²⁵ Code de Condiite des députés luxembourgeois: https://www.chd.lu/wps/wcm/connect/public/406a71a2-1082-4298-b7a0-dff4e3d61b8b/Reglement+CHD_11022020.pdf?MOD=AJPERES&ContentCache=NONE&CACHE=NONE&CVID=n0-deSF&CVID=n0-deSF

²⁶ Predsedstvo (*Bureau*) sestavljajo: predsednik, trije podpredsedniki in devet poslancev ter pet nadomestnih članov. Več: <https://www.chd.lu/wps/portal/public/Accueil/OrganisationEtFonctionnement/Organisation/Bureau>.

²⁷ Resolution 10/2014. (II. 24.) OGY on certain provisions of the Rules of Procedure: <https://www.parlament.hu/documents/125505/138409/Resolution+on+certain+provisions+of+the+Rules+of+Procedure/968f2e08-f740-4241-a87b-28e6dc390407>.

²⁸ Act XXXVI of 2012 on the National Assembly: <https://www.parlament.hu/documents/125505/138409/Act+XXXVI+of+2012+on+the+National+Assembly/b53726b7-12a8-4d93-acef-140feef44395>.

V primeru pritožbe ima določeno vlogo Odbor za imuniteto, ki je odgovoren za razlago in razjasnitev določenih zadev. Poslanec se namreč lahko pritoži zoper odločitve Odbora za imuniteto, ima možnost, da predloži svoje mnenje in zahteva nadaljnjo razlago.

Po uvedbi sprememb je bila v skladu z novim disciplinskim sistemom izrečena le ena kazen, in sicer poslancu, ki je obesil/držal predmet nad glavo predsednika iz galerije. Izrečena mu je bila prepoved udeležbe na seji in znižanje prejemkov.

Število drugih resnejših kršitev je bilo naslednje:

- 25-krat kršitev določb poslovnika, ki se nanašajo na red pri nastopih razpravljavcev (*order of demonstration*),
- 49-krat ravnanje, ki krši ugled ali red parlamenta,
- 2-krat uporaba žaljivih izrazov med razpravo glede nacionalnosti, etničnosti, rase ali verske skupnosti,
- 29-krat fizično nasilje (*exerting physical violence*).

Navedene (hujše) kazni so bile izrečene po prej veljavnih predpisih, a kot rečeno, so se predpisi spremenili (kazni so postale strožje) in navedene kazni niso več v veljavi. Obstajajo pa tudi manjše kršitve, za katere so predvidene milejše kazni. Do manjših kršitev prihaja na primer takrat, ko razpravljavec govori nerazumno ali po nepotrebnem ponavlja (lasten ali drug govor), ko uporablja nespodobne izraze, a pri tem ne krši ugleda parlamenta.

V obdobju od 6. maja 2014 do 17. marca 2020 so bile poslancem najpogosteje izrečene naslednje kazni:

- 71-krat znižanje prejemkov poslancu (v vseh primerih hujših kršitev). Stopnja znižanj je zelo spremenljiva in spada v pristojnost predsednika parlamenta. Po trenutnem tečaju znaša najnižje znižanje 50.000 forintov (141 evrov), najvišje znižanje pa 1.782.000 forintov (5.036 evrov). Najnižje znižanje je bilo posledica nedovoljenih nastopov poslancev (*unauthorized demonstration*), najvišje pa zaradi ravnanja poslanca, ki pomeni kršitev ugleda ali reda parlamenta in fizično nasilje (še posebej če gre za ponavljanje kršitev).
- 142-krat ustno opozorilo (najpogostejša sankcija): 90 v mandatu 2014–18 in 52 od začetka mandata (2018–2022).
- Odvzem besede poslancu. Predsedujoči poslancu odvzame pravico do besede, če ta med svojim govorom nadaljuje s prekrški kljub dvakratnemu opozorilu, naj preneha, ali če večkrat uporabi žaljiv ali nespodoben izraz.

Odvzem pravice do besede brez opozorila: predsedujoči poslancu brez opozorila odvzame pravico do besede, razen če gre za postopkovni predlog, če ta nasprotuje odločitvi ali oporeka vodenju seje s strani predsednika seje. V tem primeru lahko "prizadeti" poslanec od odbora, pristojnega za razlago določb poslovnika, zahteva njihovo mnenje.

Število odvzetih besed je bilo: 8-krat v mandatu 2014–2018 in 8-krat od začetka tega mandata (2018–2022), skupaj 18-krat.

- 13-krat izključitev z dneva zasedanja: v izrek te sankcije vodi neprestano ponavljanje kršitev: 3-krat v mandatu 2014–2018 in 10-krat od začetka tega mandata (2018–2022).

2.12 Nemčija

Kodeks ravnanja²⁹ temelji na 44.b členu Zakona o pravnem statusu poslancev *Bundestaga* (*Act on the Legal Status of Members of the German Bundestag*).³⁰ Namen kodeksa ravnanja, imenovan tudi "Pravila o preglednosti", je omogočiti javnosti dostop do informacij o sekundarnih dejavnostih poslancev.

Pravila ravnanja na sejah pa določa poslovnik *Bundestaga* (*Bundestag's Rules of Procedure*).

V skladu 36. členom poslovnika lahko predsednik opomni govornika, ki se ne drži obravnavane teme. Predsednik lahko imenuje in opomni poslanca, ki krši red ali ne spoštuje dostojanstva Bundestaga.

Če je govornik med svojim govorom trikrat pozvan, naj se drži teme, o kateri se razpravlja, ali je trikrat opomnjen/pozvan k redu in je opomnjen na posledice svojega ravnanja, predsednik zahteva, naj preneha govoriti in mu v preostalem delu razprave ne dovoli, da govori o isti temi.

Po 36. členu poslovnika lahko predsednik (npr. ob kršitvi oziroma neupoštevanju dostojanstva *Bundestaga*) poslancu izreče denarno kazen v višini 1000 EUR, tudi če ni bil opomnjen. Vsaka ponovitev pomeni povečanje kazni na 2000 EUR.

Možnost začasnega suspenza poslanca določa 38. člen poslovnika. Predsednik lahko poslancu, ki je resno kršil red ali ni spoštoval dostojanstva *Bundestaga*, odredi, naj zapusti sejo za preostali del zasedanja, tudi če ni bil opomnjen in ni prejel denarne kazni. Pred zaključkom seje predsednik pove, za koliko sejnih dni je poslanec suspendiran (suspendiran je lahko za največ trideset dni zasedanj).

Suspenz se lahko izreče tudi naknadno (za nazaj), in sicer najpozneje na seji, ki sledi zasedanju, na katerem je prišlo do kršitve reda ali nespoštovanje dostojanstva *Bundestaga*, pod pogojem, da predsednik izrecno razglasi kršitev (predsednik si pridržuje pravico, da pozneje odloči o suspenzu).

Zadevni poslanec mora nemudoma zapustiti zasedanje, če tega ne stori, ga predsednik obvesti, da mu bo takšno vedenje povzročilo podaljšanje začasnega suspenza.

Poslanec je hkrati izključen tudi z zasedanj odborov. Če vseeno poskuša sodelovati na zasedanjih, se smiselno uporablja kazen v delu, ki določa možnost podaljšanja suspenza. Poslanec ne sme registrirati svoje navzočnosti (38. člen poslovnika).

V skladu z 39. členom poslovnika lahko poslanec nasprotuje izrečenim ukrepom. Do naslednjega dne zasedanja (sejnega dne) lahko pisno vloži utemeljen ugovor v zvezi z izrečeno kaznijo (opomin, globa, suspenz). Ugovor se uvrsti na dnevni red te seje in *Bundestag* o tem odloča brez razprave.

Predsedujoči lahko izreče tudi neformalne sankcije za vzdrževanje reda, kot je graja (*reprehension*) ali zavrnitev izjave in označitev kot "neparlamentarno vedenje."

Po zgoraj navedenih pravilih so bile v času od 16. parlamentarnega mandata 18. 10. 2005 do 19. 3. 2020 izrečene naslednje sankcije:

- 30-krat opomin (od 25. 9. 2017),

²⁹ Kodeks je v bistvu priloga poslovnika: Rules of Procedure: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80060000.pdf>.

³⁰ Act on the Legal Status of Members of the German Bundestag: <https://www.bundestag.de/resource/blob/189732/6e3095be7d1968201ca34bbca5c285d9/memlaw-data.pdf>.

- 45-krat odvzem besede,³¹
- 1x globa,
- 2-krat suspenz 2x.³²

Izrečene neformalne sankcije pa so bile :

- 22-krat graja (*reprehension*),
- 26-krat zavrnitev izjav (*refusal of statements*).

2.13 Portugalska

Ena izmed dolžnosti poslancev je prispevati k dobri parlamentarni praksi v skladu s Kodeksom ravnanja,³³ ki je bil potrjen 20. septembra 2019 s sklepom skupščine, (RAR št. 210/2019).

Ker je bil kodeks ravnanja sprejet pred kratkim, ni podatkov o njegovi kršitvi.

Pred tem je v primerih, ko je prišlo do kršitve, parlamentarni Odbor za izvrševanje mandata poslancev (*Parliamentary committee responsible for the exercise of the mandate of Members*) kršitev preučil in o tem obvestil zadevnega člana. Sankcije sicer niso bile izrečene, vendar je bil poslanec pozvan, naj preneha z dejavnostjo, ko je šlo za nezdržljivost funkcij ali navzkrižje interesov.

2.14 Romunija

Kodeks ravnanja poslancev (in senatorjev) je bil sprejet 11. oktobra 2017 (sklep poslanske zbornice in senata).³⁴

Posebni smernic ali vodiča h kodeksu nimajo.

V skladu z Zakonom št. 96/2006 o statusu poslancev in senatorjev (*Law no. 96/2006 on status of deputies and senators*)³⁵ naslednja dejanja pomenijo disciplinski prekršek (*disciplinary deviation*), če po zakonu ne gre za kazniva dejanja:

- kršitev obveznosti, določenih z ustavo in Zakonom o statusu poslancev in senatorjev;
- neupoštevanje predpisov poslanske zbornice/senata in predpisov o skupnih sejah poslanske zbornice in senata;
- zloraba mandata poslanca/senatorja;
- žaljiv ali nesramen odnos do članov parlamenta in drugih udeležencev sej, uradnih sestankov ali pri drugih dejavnostih pri opravljanju funkcije;
- kršitev zakonskih določb glede navzkrižja interesov.

Sankcije za disciplinske kršitve so naslednje:

- ustno opozorilo;
- opomin;
- odvzem besede;
- odstranitev iz dvorane med zasedanjem;
- pisno opozorilo.

³¹ Zaradi prekoračitve časa za razpravo (ECPRD 4355).

³² V 17. mandatu od 27.10. 2009 - 22.10.2013 sta bila dva primera, v katerih je predsednik več poslancem odredil, naj zapustijo sejo (ECPRD 4355).

³³ Code of Conduct for the Members of the Assembly of the Republic:

http://ficheiros.parlamento.pt/DILP/Leis_Regulamentos/codigo_conduta_deputados_en.pdf.

³⁴ Hotărâre privind Codul de conduită al deputaților și senatorilor:

http://www.cdep.ro/pdfs/tab_acte/PHP_32_2017.pdf.

³⁵ Law No. 96 Of 21 April 2006 On The Status Of Deputies And Senators: <https://www.global-regulation.com/translation/romania/3748970/law-no.-96-of-21-april-2006-on-the-status-of-deputies-and-senators.html>.

Prve tri sankcije izreče predsedujoči na seji. Izrek sankcije odstranitev iz dvorane pa lahko zahteva predsednik ali poslanska skupina. Izrek te sankcije mora izglasovati večina navzočih poslancev.

Za uporabo sankcije - pisno opozorilo, je pristojen odbor, ki se ukvarja z analizo težav z disciplino (*committee that has the competence to analyse the discipline problems*, v nadaljevanju odbor)³⁶ v okviru posameznega doma parlamenta. O tem odloči po uradni prijavi predsedujočega, poslanske skupine ali poslanca/senatorja v 30 dneh.

Če poslanec/senator ni sodeloval pri vsaj eni parlamentarni dejavnosti, ki je potekala na sedežu poslanske zbornice/senata v okviru delovnega programa, se šteje, da je nemotiviran za delo, kar ima za posledico odvzem 1 % bruto mesečnih prejemkov, razen če gre za upravičeno odsotnost v skladu z zakonom.

2.15 Slovaška

Slovaški parlament uradno nima kodeksa ravnanja za poslance. Vendar pa poslovnik (*Rules of Procedure of the National Council of the Slovak Republic*)³⁷ v 9. a členu določa, da se mora vsak poslanec med opravljanjem mandata zavezati moralnemu in etičnemu kodeksu ravnanja, spoštovati ustavo, zakone in etični kodeks poslancev, ki ga potrdi parlament (*National Council resolution*). Spremembe poslovnika so zagotovile pravno podlago za sprejetje kodeksa ravnanja³⁸ in uvedle odgovornost poslancev za kršitev kodeksa.

Glede na to, da kodeksa nimajo, se kršitve nanašajo predvsem na poslovniške kršitve. Na primer, govornik se ne drži obravnavane zadeve, in na splošno neupoštevanje primerne/lepega vedenja.

Najpogosteje izrečene sankcije in kazni zaradi kršitve poslovnika so opomini. Če se vedenje poslanca ne izboljša, mu predsednik lahko odredi, da zapusti sejno dvorano do konca zasedanja tega dne.

2.16 Španija

Kodeks ravnanja kongresa poslancev³⁹ (*Congress of Deputies*) je bil sprejet 28. februarja 2019. Od takrat ni bilo niti kršitev niti izrečenih sankcij.

2.17 Švedska

Decembra 2016 je vodstvo parlamenta (*Speakers Secretariat*)⁴⁰ in vodje poslanskih skupin objavilo (*announced*) kodeks ravnanja poslancev, ki je začel veljati 1. januarja 2017.

Kodeks ravnanja je prostovoljni sporazum, ki so ga v imenu sebe in drugih poslancev sprejeli vodilni *Riksdaga*. Namen kodeksa je združiti vsa pravila, ki se nanašajo na poslance, na enem mestu z namenom, da je bolj dostopen poslancem in volivcem. Ta pravila sicer najdemo v številnih virih, od ustave do nenapisanih pravil in običajnih praks. Pravila urejajo, kako se obravnavajo vprašanja, kot so: prejetje daril, podkupovanje in navzkrižje

³⁶ Odbor ima nekatere pristojnosti tudi v primeru navskrižja interesov (ECPRD 4355).

³⁷ [Rules of Procedure of the National Council of the Slovak Republic](#).

³⁸ Po podatkih ECPRD 4065 (april 2019) je osnutek kodeksa pripravljen in bo poslan parlamentu v sprejetje, datum pa še ni znan.

³⁹ El Código de Conduct de los Señores Diputados:

http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/Norm/NormRes/28022019_CodConducta.

⁴⁰ Sestavljajo ga predsednik parlamenta in trije podpredsedniki (ECPRD 4355).

interesov; vključuje pravila, ki se nanašajo na finančni register, (poslanci morajo navesti svoje finančno stanje.

Pravila vključujejo tudi komentarje teh določb, katerih namen je pomagati poslancem in državljanom pri določanju zakonitega in etičnega ravnanja, od poslancev pa zahtevajo preglednost.

Za izvajanje kodeksa so odgovorni predsedujoči in vodje poslanskih skupin. Vodstvo je odgovorno za pridobivanje podpore za etično ravnanje, za izvajanje kodeksa v praksi (*keep it alive*) in za odločitve o njegovih spremembah. Vodje poslanskih skupin pa so bolj neposredno odgovorni za zagotavljanje, da je kodeks "živ dokument", ki določa smernice pri vsakodnevnih dejavnostih in nudi podporo poslancem pri njihovem izvrševanju nalog.

Kodeks je prostovoljen, ni pravno zavezujoč, zato ni sankcij povezanih s samim kodeksom.

Kot že omenjeno, je kodeks zbirka pravil, ki jih vsebujejo različni pravno zavezujoči predpisi glede navzkrižja interesov, podkupnin, finančnega registra in ravnanja z darili.

Podatkov o konfliktu interesov ni. Prav tako ni bil noben poslanec v kazenskem postopku ali preiskavi glede kaznivega dejanja - podkupovanja (10. poglavje Kazenskega zakonika) itn.

Če povzamemo, ni bilo zaznanih kršitev kodeksa. V kodeksu ni sankcij in v parlamentu ni organa, ki bi spremljal, ali poslanci kodeks upoštevajo.

2.18 Združeno kraljestvo

Trenutna različica Kodeksa ravnanja⁴¹ je bila potrjena 12. marca 2012, z amandmaji, sprejetimi 17. marca 2015 in 19. julija 2018. Kodeks in njegove spremembe sprejme Spodnji dom s sklepom (resolution of the House of Commons).

Skupaj s kodeksom ravnanja je objavljen tudi vodič h kodeksu, sprejet na enak način.⁴² Poleg tega deluje tudi parlamentarni pooblaščenec/komisar za standarde (*Parliamentary Commissioner for Standards*), ki je imenovan v skladu s poslovnikom parlamenta in je pristojen za pripravo predpisa za postopek preiskave.⁴³

Prvič je bil kodeks sprejet leta 1995 in je bil, po poročanju komisarja velikokrat kršen.

Od leta 2002 ima komisar za standarde diskrecijsko pravico, da poslancem dovoli popravek manjših napak pri registraciji ali izjavi interesov (ne da bi o tem v celoti poročali Odboru za standarde in privilegije - Committee on Standards and Privileges). Večina kršitev kodeksa se tako reši s postopkom popraviljanja.

V primerih, ki jih ne reši komisar, se morajo člani opravičiti bodisi pisno Odboru za standarde in privilegije ali osebno v parlamentu. Med strožje sankcije sodi suspenz poslanca.

---

⁴¹ The Code of Conduct: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmcode/1882/1882.pdf>

⁴² The Guide to the Rules relating to the Conduct of Members: [The Code of Conduct together with The Guide to the Rules relating to the Conduct of Members](#), 10 October 2019, HC 1882 2017-19.

⁴³ Parliamentary Commissioner for Standards, [Commissioner's Information Note](#), May 2015.

III SKLEPNE UGOTOVITVE

Etika v parlamentih in oblikovanje etičnih kodeksov za poslance je aktualna tema ne le v Sloveniji, pač pa tudi v drugih evropskih državah. Na to kaže tudi dejstvo, da so nekateri parlamenti etične kodekse sprejeli pred kratkim (v letu 2019: Portugalska, Španija) oziroma imajo namen sprejeti kodeks za poslance (Slovaška).⁴⁴

Večina držav, kjer nimajo etičnega kodeksa v posebni obliki/dokumentu, navajajo druge akte, ki vsebujejo etične določbe - od ustave (Finska) do zakonov (Madžarska) in poslovnikov parlamentov (Danska, Madžarska). Dejansko so določena etična načela na nek način zajeta v poslovnikih parlamentov. Np: običajno so predsedujoči zadolženi za vzdrževanje reda na seji. Ne glede na to pa veliko držav določene zadeve uredi v posebnih (vsaj) moralno obvezujočih dokumentih (npr. Prostovoljni sporazum na Švedskem, Dobra praksa poslancev v Estoniji ipd.). Kodeks lahko razumemo tudi kot dopolnitev k drugim obstoječim predpisom (to so na primer izpostavili v grškem odgovoru).

V nekaterih parlamentih so etični kodeksi sestavni del poslovnika, kar jim z vidika odgovornosti daje posebno težo (Bolgarija, Latvija) oziroma so priloga k poslovniku (Nemčija, Luksemburg). V Litvi pa imajo skupen Kodeks ravnanja državnih funkcionarjev, ki velja tudi za poslance.

Nekatere države h kodeksu sprejmejo tudi poseben pojasnjevalni dokument ali vodič (Združeno kraljestvo, Grčija). V pomoč pri uporabi etičnih pravil so lahko tudi posebni pooblaščenca/komisarji za etiko (Francija, Združeno kraljestvo). Uporabo kodeksa lahko nadzira tudi poseben organ za etična vprašanja (na primer v Bolgariji).

Med kršitve etičnih norm države uvrščajo: oddaljitev govornika od obravnavane teme, neprimerno vedenje - klevetanje in žaljivo nastopanje, tudi žaljiv odnos v povezavi z raso, spolom, versko ali etnično pripadnostjo, socialnim statusom, izobrazbo ipd., nespoštovanje predpisov, fizično nasilje.

Sankcije (izbor sankcij po kodeksih in drugih predpisih), ki jih izrekajo poslancem, so za kršitelje različne in bi jih lahko razdelili v tri skupine:

- manj stroge: opomin, ustno/pisno opozorilo, ukor, graja,⁴⁵ opravičilo;
- stroge: odvzem besede/izklop mikrofona, opomin z vnosom v zapisnik;
- zelo stroge: graja z začasno izključitvijo, suspenz/izključitev s seje/sej, denarna kazen/globa oziroma znižanje prejemkov.

Omenimo še primer litovskega Kodeksa ravnanja državnih funkcionarjev, ki ne predvideva sankcij. Menijo, da je najpomembnejša sankcija javnost, saj ugotovitve parlamentarne Komisije za etiko in postopke javno objavijo.

Pripravila:

dr. Katarina Žagar

---

⁴⁴ Podatek iz aprila 2019.

⁴⁵ Po FRANu je ukor strog opomin zaradi negativnega ravnanja. Graja pomeni ugotavljanje, očitane napak, in pomanjkljivosti, opozorilo pa kar koga seznanja/ seznanja s tem, kar mora upoštevati oziroma z željo, zahtevo kaj naj dela, stori (Fran, spletna stran). Upoštevati je treba, da gre pri navajanju sankcij v nalogi za povzemanje iz tujega jezika (prevod) in lahko pride do manjših odstopanj v pomenu posameznih izrazov.

IV LITERATURA, VIRI in DOSTOP DO ZAKONODAJE (POSLOVNIKOV, KODEKSOV IN DRUGIH DOKUMENTOV)

Belgija: Déontologie: Code de déontologie des membres de la Chambre des représentants:

https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/reglement/Déontologie%20-%20x%20code%20des%20membres%20NTC.pdf.

Belgija: Rules of Procedure of the Belgian House of Representatives:

https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/reglement/reglement_UK.pdf.

Bolgarija: Rules for the Organization and Procedure of the National Assembly (ROPNA):

<https://www.parliament.bg/en/rulesoftheorganisations>.

Bureau, Chambre des Députés (Luksemburg):

<https://www.chd.lu/wps/portal/public/Accueil/OrganisationEtFonctionnement/Organisation/Bureau>.

Danska: The Standing Orders of the Danish Parliament:

https://www.ft.dk/~media/sites/ft/pdf/publikationer/engelske-publikationer-pdf/forretningsorden_engelsk_2018_samlet_web.ashx.

ECPRD 4355: Code of Ethics and explanations relating to the Code, violation of the Code. European Centre for Parliamentary Research and Documentation, spletna stran:

<https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/>, marec-april 2020.

ECPRD 4065: Code of Conduct for MPs (now with references to existing requests). European Centre for Parliamentary Research and Documentation, spletna stran:

<https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/>, april 2020.

Estonija: Good Practice of Members of the Riigikogu: https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/02/good_practiceMP.pdf.

Estonija: Riigikogu Rules of Procedure and Internal Rules Act:

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521032019014/consolide>.

Etični kodeks državnih svetnikov Republike Slovenije, spletna stran: <http://www.ds-rs.si/?q=o-drzavnem-svetu/zakonodaja>, april 2020.

Finska: Parliament's Rules of Procedure:

https://www.eduskunta.fi/EN/naineduskuntatoimii/Documents/RulesofProcedure_20150416.pdf.

Finska: The Constitution of Finland: <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>, april 2020.

Fran: Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, spletna stran: <https://fran.si/>, april 2020.

Francija: Code de déontologie des députés: <http://www2.assemblee-nationale.fr/decouvrir-l-assemblee/textes-de-reference/code-de-deontologie-des-deputes>.

Francija: Rules of procedure: <http://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly>

Francija: Un nouvel élan pour la déontologie parlementaire: http://www2.assemblee-nationale.fr/static/15/deontologie/rapport_activite_300119.pdf.

Grčija: Κώδικας Δεοντολογίας των Μελών του Ελληνικού Κοινοβουλίου (kodeks):

https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/kodikas-deonto_1.pdf.

Grčija: ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ (pojasnila):

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/diefkriniseis.pdf>.

Latvija: Rules of Procedure of the Saeima, Code of Ethics for Members of the Saeima of the Republic of Latvia: <https://www.saeima.lv/en/legislative-process/rules-of-procedure>.

Litva: LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS POLITIKŲ ELGESIO KODEKSAS: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.283041/asr>.

Luksemburg: Reglement de la Chambre des Deputes, Annexe 1: Code de conduite des députés luxembourgeois en matière d'intérêts financiers et de conflits d'intérêts: https://www.chd.lu/wps/wcm/connect/public/406a71a2-1082-4298-b7a0-dff4e3d61b8b/Reglement+CHD_11022020.pdf?MOD=AJPERES&ContentCache=NONE&CACHE=NONE&CVID=n0-deSF&CVID=n0-deSF

Madžarska: Act XXXVI of 2012 on the National Assembly: <https://www.parlament.hu/documents/125505/138409/Act+XXXVI+of+2012+on+the+National+Assembly/b53726b7-12a8-4d93-acef-140feef44395>.

Madžarska: Resolution 10/2014. (II. 24.) OGY on certain provisions of the Rules of Procedure: <https://www.parlament.hu/documents/125505/138409/Resolution+on+certain+provisions+of+the+Rules+of+Procedure/968f2e08-f740-4241-a87b-28e6dc390407>.

Nemčija: Rules of Procedure of the German Bundestag and Rules of Procedure of the Mediation Committee, Annex 1: Code of Conduct for Members of the German Bundestag: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80060000.pdf>.

Nemčija: Members of the Bundestag Act Members of the European Parliament Act (Act on the Legal Status of Members of the German Bundestag): <https://www.bundestag.de/resource/blob/189732/6e3095be7d1968201ca34bbca5c285d9/memlaw-data.pdf>.

Portugalska: Code of Conduct for the Members of the Assembly of the Republic: http://ficheiros.parlamento.pt/DILP/Leis_Regulamentos/codigo_conduta_deputados_en.pdf.

Romunija: Hotărâre privind Codul de conduită al deputaților și senatorilor: http://www.cdep.ro/pdfs/tab_acte/PHP_32_2017.pdf.

Romunija: Law No. 96 Of 21 April 2006 On The Status Of Deputies And Senators: <https://www.global-regulation.com/translation/romania/3748970/law-no.-96-of-21-april-2006-on-the-status-of-deputies-and-senators.html>.

Poslovník Državnega zbora, dostopen na: https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/ODrzavnemZboru/PoslovníkDrzavnegaZbora/!ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zivT39gy2dDB0N_C0N3Qw8Q43dTYx9QwwMwoz1wwkpiAJKG-AAjgb6BbmhigAwDbJW/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/, april 2020.

Slovaška: National Council of the Slovak Republic Act of the National Council of the Slovak Republic No. 350/1996 on Rules of Procedure as Amended.

Španija: El Código de Conduct de los Señores Diputados: http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/Norm/NormRes/28022019_CodConducta.

Švedska: En uppförandekod för ledamöterna i Sveriges riksdag: <https://www.riksdagen.se/sv/SysSiteAssets/01.-aktuellt/201617/en-upporandekod-for-ledamoterna.pdf/>.

Združeno kraljestvo: The Code of Conduct together with The Guide to the Rules relating to the Conduct of Members <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmcode/1882/1882.pdf>.

Združeno kraljestvo: Parliamentary Commissioner for Standards, Commissioner's Information Note, May 2015: <https://www.parliament.uk/documents/pcfs/New%20Website%20Documents/PCS-Information-Note.pdf>.